

36 . Drobeta-Turnu Severin | Județ: Mehedinți | Punct: Amfiteatrul militar de la Drobeta | Anul: 2014

Anul: 2014

Cod RAN: 109782.02

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie, Epoca medievală târzie

Categorii sit: Civil

Autori: Cristian Dumitru Manea, Florian Matei-Popescu, Marin Iulian Neagoe, Constantin Petolescu

Instituții: Muzeul Regiunii Porților de Fier, Drobeta Turnu Severin, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Muzeul Regiunii Porților de Fier, Drobeta Turnu Severin, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București

Rezumat

În toamna anului 2010, lucrările edilitare desfășurate în curtea Muzeului Porților de Fier din Drobeta Turnu-Severin (jud. Mehedinți) au dus la descoperirea urmelor unui monument de piatră, de mari dimensiuni, situat la circa 150 de metri vest de castrul roman și la circa 100 de metri est de termele romane. Zona este mărginită la sud de calea ferată și de o pasarelă pietonală de beton. Spre nord și spre vest, suprafața e delimitată de o clădire respectiv gardul muzeului. În partea de est, spre castrul roman, se găsește biserica medievală cu contraforți și o alee modernă. Această suprafață fusese investigată parțial în anii 1960-1970, rezultatele nefiind publicate vreodată. În 2010, s-au săpat o zonă de aproximativ 45 x 35 m. Pe întreaga suprafață a apărut un zid în formă de semicerc, cu raza de aproximativ 15 m și grosimea de 0,60 - 0,70 m, realizat din piatră de râu legată cu mortar; se păstrează până la o înălțime de 0,50 - 2,00 m. Monumentul fost identificat drept un amfiteatru roman. Înspre partea de sud, dinspre Dunăre, de est, spre castrul roman, și nord au fost identificate intrările amfiteatrului. Săpăturile arheologice s-au desfășurat în perioada 16 iulie-15 august și 15 septembrie-1 octombrie 2012, iulie 2013, precum și în lunile iulie-septembrie 2014, în jumătatea de vest, rămasă neatinsă. Scop a fost precizarea traseului zidului amfiteatrului, stabilirea dimensiunilor acestuia și a stratigrafiei zonei. Au fost trasate 8 secțiuni (1-8) – secțiunile 2-5 au fost transformate apoi în 3 suprafețe (I-III), în funcție de situația din teren. O altă suprafață a fost deschisă între secțiunile 1 și 2 (suprafața IV). De asemenea, a fost dezvelită integral porțile de Est, Sud și Vest ale amfiteatrului. A rămas încă necercetată poarta de Nord, afectată, parțial, de lucrările de construcție ale unui pavilion multifuncțional.

Raport

Perioada de desfășurare a campaniei: 01.07-30.09.2014

Săpăturile arheologice sistematice au avut ca obiectiv cercetarea sectoarelor B și C, situate pe latura de sud, respectiv vest a perimetrului ocupat de ruinele clădirii amfiteatrului.

Lucrările prevăzute de proiectul „Muzeul Regiunii Porților de Fier și valorificarea lui ca produs turistic”, finanțat din fonduri europene, prin Programul Operațional Regional 2007-2013, a reprezentat motivul efectuării săpăturilor de cercetare arheologică sistematică, într-un perimetru situat la circa 30 m vest de ruinele bisericii medievale cu contraforți și 100 m de ruinele termelor romane. Zona nu fusese practic cercetată niciodată (doar un sondaj superficial realizat prin anii '80 ai secolului trecut, imediat la vest de biserica medievală a noii Mitropolii a Țării Românești, care a intersectat doar un zid “lipsit de importanță”⁴⁸).

În timpul lucrărilor de excavare necesare construirii fundațiilor unui pavilion multifuncțional, efectuate în octombrie 2010, au fost decopertate porțiuni dintr-un zid din piatră legată cu mortar, care se

arcuia către sud și nord, pe o distanță de circa 6–10 m, a cărei grosime nu depășește 0,7 m – care a fost distrus, într-o anumite porțiune (în zona dintre porțile de sud și est), până aproape de fundație.

După efectuarea unei săpături arheologice preventive au mai fost identificate alte două ziduri perpendiculare pe primul zid identificat, în partea de est, la o adâncime de circa 1,5 m de la actualul nivel de călcare. Aceste ziduri, situate la o distanță de circa 4 m, aveau dimensiunile de 2-2,5 x 0,7 m, fiind lucrate, de asemenea, din piatră legată cu mortar și păreau a delimita o posibilă cale de acces în interiorul construcției identificate.

La momentul respectiv exista doar bănuiala că această construcție ar putea fi un amfiteatru roman, întrucât nu aveam o imagine de ansamblu a traseelor de zidărie, iar săpătura mecanizată a modificat substanțial configurația terenului, producând și distrugerea unei porțiuni de circa 8 m din zidul arenei, situație constatată abia după curățarea zonei de la sud de secțiunea de cercetare arheologică deschisă în 2010. Cercetările au dus la scoaterea la lumină a traseului ringului arenei amfiteatrului (jumătatea estică a acestuia) și au identificat porțile de Est și Sud ale amfiteatrului. A rămas neatinsă aproximativ jumătatea de vest a sitului.

Ideea existenței unui amfiteatru militar la Drobeta fusese enunțată cu mai bine de un secol în urmă. Astfel, o scenă de pe Columna lui Traian (scena C = 86), după actul memorabil al inaugurării podului, redă, pe malul dacic, trei complexe constructive: mai întâi, la capătul podului, castrul; apoi o construcție de lemn identificată a fi un amfiteatru militar; apoi alt complex constructiv, care trebuie să fie termele romane. Printr-o întâmplare nefericită, la 1900 de ani de la ridicarea și inaugurarea Columnei, interpretarea scenei respective era confirmată.

Începând din anul 2012, în această zonă, au fost organizate, anual, săpături arheologice sistematice, de un colectiv format din arheologi din cadrul Institutului de Arheologie Vasile Pârvan – București și Muzeului Regiunii Porților de Fier.

Descrierea cadrului fizico-geografic

Situl se află pe terasa înaltă a Dunării, la circa 100 m de fluviu și a fost amplasat prin dislocarea unor cantități de argile și pietrișuri cuaternare. Zona este mărginită la sud de calea ferată și de o pasarelă pietonală de beton. Spre nord și spre vest, suprafața e delimitată de o clădire, respectiv gardul muzeului. În partea de est, spre castrul roman, se găsește biserica medievală și o alee modernă.

Descrierea situației arheologice și stratigrafice

În jumătatea de vest a amfiteatrului, au fost deschise șase secțiuni (1-6), de aproximativ 12-18 X 2 m. Între acestea au fost

păstrați martori stratigrafici de 0,5-1m lățime. După stabilirea stratigrafiei sitului, martorii dintre secțiunile 2-5 au fost desființați, rezultând trei suprafețe. O altă secțiune (8) a fost trasată paralel cu secțiunea 1, spre limita sudică a jumătății de vest a amfiteatrului.

De asemenea, o secțiune (7) a fost trasată pentru a dezveli zidul de vest al porții de sud a amfiteatrului. Săpătura a fost realizată manual pe niveluri de 0,1 m, după fiecare nivel executându-se o răzuire a grundului cu scopul de a identifica conturul unor eventuale complexe arheologice.

Situația stratigrafică din jumătatea de vest a amfiteatrului, înregistrată de toate profilele secțiunilor și suprafețelor deschise, se prezintă astfel:

- 0 – 0,1 m – nivel vegetal;
- 0,1–0,6 m – nivel de umplutură de culoare maro închis în care au apărut materiale de epocă modernă și contemporană (fragmente de sticlă, vase din porțelan, fragmente de cărămidă) și foarte rar câteva fragmente ceramice medievale și romane, antrenate incidental în umplutură;
- 0,6–1,5 m – nivel arheologic medieval alcătuit dintr-un sol de culoare gri închis cu un conținut ridicat de arsură, pigment de cărbune și cenusă în care au apărut materiale specifice secolelor XIII-XIV (în special ceramică);

- 1,5–2,3 m – nivel arheologic roman alcătuit dintr-un sol de culoare gri deschis, cu urme de arsură și pigment de cărbune, în care au apărut numeroase fragmente de material tegular, ceramică și monede de epocă romană;

- 2,3–2,5 m – nivel steril arheologic alcătuit dintr-un sol aluvionar de culoare maro deschis, intercalat de lentile de nisip;

Rezultatele cercetărilor arheologice preventive au condus la identificarea pragului intrării de sud, barată ulterior și utilizată, cel mai probabil ca spațiu de locuit.

În sectorul C a fost identificată intrarea de vest a amfiteatrului, a zidurilor parapet ale acesteia, a pragului de la intrare și a unei construcții de mici dimensiuni alipită de colțul sud-vestic al intrării, precum și a unei porțiuni din traseul unui alt zid, paralel cu cel al arenei.

Campania din anul 2014

Cercetările din anul 2014 au continuat investigarea zonei de la poarta de sud, începute în campania precedentă (2013). Suprafața afectată de săpătură măsoară 11 x 8,30 m.

Intrarea dinspre ringul de piatră măsoară 4,30 m; cea dinspre exterior 5,20 (-5,70 m). Zidul (brațul) de est al intrării măsoară 4,10 (împreună cu ringul: 5,10 m; spre capătul dinspre sud, către Dunăre, zidul urmează linia ascendentă a pantei – care se vede și în profil – fiind numai superficial înfipt în sol). Probabil că, spre interior și exterior, intrarea era sub formă de boltă deoarece s-au descoperit numeroase fragmente de cărămizi; deasupra era un acoperiș cu țigle.

Zidul din stânga (brațul de vest) al intrării a fost descoperit încă din anul precedent, prin trasarea unei secțiuni scurte (S 7; dimensiuni: 11 x 3 m), perpendiculară pe aleea pietonală de ciment; astfel între suprafața cercetată anul precedent și S 7 a rămas un profil, în care se observă linia ascendentă a pantei, dinspre ringul (zidul înconjurător al) arenei spre aleea pietonală. Acest zid străpunge profilul, chiar în zona de contact cu ringul; măsoară 3 m (capătul dinspre sud, spre Dunăre, a fost distrus de o conductă de apă, care parcurge zidul pe cea mai mare parte a lungimii). Aceste ziduri au o grosime de 0,70 m. De asemenea, în profilul menționat se vede, la o adâncime de 0,90 m, urma unui stâlp – cel de la marginea (exterioară ?) a tribunei.

Intrarea spre arenă se făcea printr-o intrare de circa 1,50 m. în partea dinspre vest, poarta (ușa ?) era delimitată de zidul amfiteatrului, și în prezent mai înalt în acest loc; în partea opusă, poarta este delimitată de un fragment de zid constând din câteva pietre și trei cărămizi suprapuse (cea mai mare parte, spre brațul de est al porții, a fost distrusă, probabil în timpul excavărilor din 2011 – când a fost distrusă și o parte a brațului intrării, la zona de contact cu ringul).

În fața intrării, pe nivelul cel mai de jos săpat (stratul de călcare antic) s-a identificat pragul. El constă mai întâi (lipit de zidul ringului) dintr-un bloc de calcar, lung de 1,40 m, prezentând o scobitură spre arenă; în față, mai jos, se află alte două blocuri (fiecare măsoară 60 cm; ușor depărtate unul de altul – la 17 cm), reprezentând treapta următoare de intrare în arenă. În zona din fața pragului, a apărut o monedă tip PROVINCIA DACIA de la Herennia Etruscilla.

Profilul dinspre N al laturii scurte a S 7 indică un strat de arsură – care corespunde ca adâncime cu cel din S 8 (v. infra).

Ulterior, probabil pe la începutul secolului al IV-lea, intrarea a fost barată. Bararea constă în două nivele de piatră, iar deasupra s-a așezat un mare bloc de piatră. Din această zona provine o monedă de bronz purtând efigia lui Galerius (monetăria de la Cyzic, anul 308-309).

Ulterior ne-am propus mai cercetarea intrării de vest a amfiteatrului. Pentru cercetarea porții de vest, s-a marcat o suprafață (distinsă cu cifra romană II) măsurând 19 x 9 m (nu s-a mers pe toată lățimea spre vest posibilă, pentru a nu pune în situație de prăbușire o construcție de pe o proprietate vecină). Zidul amfiteatrului (porțiunea dinspre nord, unghiul intrării fiind identificat încă din 2012) a fost identificat la adâncimea de 1,90–2 m.

Observăm însă că zidul de nord al intrării, la locul unde se sfârșea suprafața casei atelierului (demolată

în 2013-2014), urca brusc cu încă 1 m (deci se află, față de nivelul solului vegetal, măsurat pe malul de est al suprafeței cercetate, la adâncimea de circa 1 m).

Deschiderea porții măsoară 6 m, fiind, se pare, poarta principală a amfiteatrului. La circa 2,50 m, s-a identificat pragul intrării. De fapt, acesta era format din 4 blocuri de piatră de calcar gălbui-roșiatic, înalte de 20-25 cm; lățimea lor este de circa 60 cm. În ordinea N-S, blocurile au lungimile: 1,20 m (prezentând profilul pentru oprirea ușii spre Est); cel de-al doilea bloc este lung de 1,24 m (profilul de oprire a ușii pe partea de Vest); cel de-al treilea este lung de 1,40 m (profilul de oprire a ușii tot spre Vest); cel de-al patrulea bloc este lung de 1,10 m (profilul este orientat spre Vest). Deoarece poziția blocurilor nu este perfect plană (spre exemplu, primul bloc prezintă capătul de jos mai lăsat; dimpotrivă, blocurile 2 și 3, la locul unde se ating, sunt mai ridicate), presupunem că ele nu stau pe teren ferm (prin urmare, nu s-au “înfipt” în loessul nativ în decursul secolelor!), ci se află pe traseul încă ascuns al ringului, din zona deschiderii (porții de vest). Între primul bloc și ringul de piatră rămâne un spațiu liber de circa 25 cm și la fel între blocurile 1 și 2; alt spațiu rămâne între blocurile 3 și 4, precum și între blocul 4 și ringul arenei (spre sud); considerăm că în locurile respective erau înfipti stâlpi, care flancau intrarea. Mai observăm la capetele blocurilor niște icuri (la capătul de nord al primului bloc; între blocurile 1 și 2; între blocurile 3 și 4; la capătul de sud al blocului 4, spre locul unde reîncepe ringul arenei); acestea serveau probabil la fixarea canaturilor porților. Astfel, porțile laterale se deschideau spre interior, iar cele interioare spre exterior.

La o anumită depărtare de prag, pe linia presupușilor stâlpi dintre blocurile 1 și 2, precum și între blocurile 3 și 4, s-au identificat, în loessul nativ, amprente de doi (?) stâlpi arși. S-ar părea că spațiul de acces spre poartă (dintre cele două “brațe” ale intrării) era împărțit în trei “piste” de acces – una centrală, alte două marginale.

Spre capătul de sud al suprafeței porții, s-a identificat, pe o lungime de circa 1 m, continuarea ringului arenei (zidul ce mărginește arena); restul se ascunde sub mal. Din capătul acestui zid pornește, spre vest, celălalt zid (de sud) care formează intrarea de Vest.

Pe cuprinsul suprafeței investigate au apărut, în afară de obișnuita ceramică, numeroase cărămizi, unele purtând ștampila I(egionis) V M(acedonicae); unele cărămizi (întregi) au formă ușor trapezoidală în plan, fiind posibil să fi fost utilizate la o intrare boltită. Profilul de pe malul de Est al suprafeței (înalt de circa 2,70 m), prezintă la bază o linie clară de arsură (la nivelul pragului), iar deasupra, în special spre zona de contact cu linia ringului, un strat de nivelare (?) cu arsură.

Situația se complică în zona “brațului” drept (dinspre sud) al intrării, deoarece, la circa 2,90 m depărtare de ring, acesta este “încălecat”, perpendicular, de un alt zid, lung în partea de Est de 2,30 m; acesta nu se “îțese” cu zidul intrării, deci este posterior. Credem că aparține unei construcții de după distrugerea și abandonarea amfiteatrului: deoarece este înalt de 1,40-1,50 m, iar fundația lui se află la nivelul pragurilor fostei intrări a amfiteatrului. Alt zid a fost construit deasupra “brațului”, care a fost demolat până

la o adâncime similară cu cea a zidului ringului care pornește spre nord – nord - est; în stratul aparținând arheologic nivelului amfiteatrului, s-a săpat fundația, plină cu pietre de râu de dimensiuni mai mici. Ulterior, pe cuprinsul suprafeței IV, zidul amfiteatrului apare la o cotă superioară.

Această construcție prezintă două încăperi orientate spre Vest (ascunse sub terenul proprietății învecinate).

În aceste condiții, am extins săpătura spre sud, sub forma unei alte suprafețe (IV), mărginită spre sud de un profil la 2 m depărtare de secțiunea 1/2012. Zidul perpendicular, cu fundația adâncă, mai continuă spre sud cu circa 2,80 m, pierzându-se într-o mare groapă modernă; astfel zidul dinspre sud a dispărut, dar traseul lui poate fi identificat după profilul lăsat în malul de vest, chiar la limita cu proprietatea învecinată.

Pe cuprinsul supr. IV s-a dezvelit în continuare zidul amfiteatrului – care prezintă urme de distrugere, provocate de căutătorii de piatră (pe o linie care a determinat distrugerea zidului de sud al construcției târzii menționate mai sus).

Mai menționăm o descoperire, datând de la începutul secolului XX: în partea de est a acestei suprafețe s-a descoperit, sub un capac de fontă, acoperit de un strat de pământ, un puț, cu pereții zidiți cu cărămidă,

evident dezafectat; adâncimea măsurată de noi: 9,60 m.

Tot în jumătatea de vest a amfiteatrului s-a continuat adâncirea în suprafața II, până la circa 2 m; zona este total răvășită de construcțiile moderne (fundăția de beton a uneia se află chiar pe profilele secțiunii nr. 3; nu am reușit a o demantela, anii trecuți, decât în parte). Aici s-a aflat ceramică feudală, în strat amestecat cu cenușă; între alte descoperiri, menționăm un brăzdar de fier, destul de bine conservat (trecut prin foc). La îmbinarea dintre zidul ringului arenei și latura de nord a intrării (de Vest) s-a amenajat, probabil în antichitatea târzie, o locuință – demarcată de profilele de pe malul de vest și cel de est.

De asemenea, către sfârșitul campaniei, în luna septembrie, s-a trasat o nouă secțiune (S 8; dimensiuni: 8,50 x 2 m; în capătul dinspre est ne-am oprit, deoarece se află un copac), la depărtare de 2 m (spre sud) de S1 (prima secțiune efectuată în 2012), cu scopul de a surprinde și aici zidul arenei (surprins de altfel în S 7). S-a observat, pe loessul virgin, la adâncimea de 0,70 m, un strat puternic de arsură, care a calcinat lutul virgin, pe o lungime de 4,80 m; la capătul de vest, acest strat taie oblic secțiunea și se delimitează foarte clar de restul secțiunii (partea de vest a acesteia). Probabil este urmarea arderii tribunelor de lemn din această zonă.

Concluzii arheologie și istorice

Prin urmare, amfiteatrul de la Drobeta a durat până după mijlocul secolului al III-lea. El a fost probabil afectat de marea invazie din anul 267– când barbarii („sciții”) au intrat pe Dunăre, devastând teritoriul roman (SHA, Gall., 13, 6; inter hoc Scythae per Euxinum navigantes, Istrum ingressi, multa gravia in solo Romano fecerunt); după părerea noastră, abia acum au fost distruse definitiv o serie de alte obiective militare din Dacia sud-carpatică (Slăveni, Bumbești, Drobeta).

Viața romană revine însă la începutul secolului al IV-lea

(cum arată descoperirile monetare).

Astfel, constatăm că intrările de est și de sud sunt transformate în spații de locuit (?); în partea de sud a intrării porții de vest se construiește o clădire, care suprapune în parte zidul amfiteatrului.

Note

- 48. În realitate, această secțiune a trecut chiar peste pragul deschiderii de Est a amfiteatrului.

49. E. Petersen, *Trajans dakische Kriege nach den Säulenrelief erzählt*, II, Leipzig, 1903, p. 63 și urm.; C. Patsch, *Der Kampf um den Donauraum unter Domitian und Trajan*, 1937, p. 104 (“ein holzernes Theater”); D. Tudor, *Les ponts romains du Bas-Danube*, București, 1974, p. 70-76; R. Vulpe, *Columna lui Traian*, București, 1988; idem, *Columna lui Traian – Trajan’s Column*, București, 2002, p. 92 (= 284); F. Coarelli, *la Colonna Traiana*, Roma, 1999, p. 163.

Informații suplimentare online

[Raportul 5353 din cronica.cimec.ro](http://raportul5353.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
